Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje
DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 55 | Vilnius 1938 m. spalio 27 d. (ketvirtadienis) | Pirmi metai

KAS NORI GYVENTI

Apie realizmą tarptautinėje politikoje buvo jau ne kartą rašyta, pažymint, kad realizmas politikoje yra ne kas kita, kaip nesiskaitymas su veikimo priemonėmis, o iš tų veikimo priemonių svarbiausia yra jėga ir visokios jos apraiškos tiek tarptautiniame, tiek valstybių vidaus gyvenime.

Kalbant apie tai, reikėtų pagalvoti, kad, įsivyraujant visur politiniam realizmui, gal gera būtų ir mums šiuo klausimu susirūpinti. Aišku, mūsų politinis realizmas niekuomet negalės pasireikšti taip, kaip jį reiškia stiprios ir galingos tautos bei valstybės. Kitaip sakant mes, lietuviai, nenorime ir negalime parodyti stiprios fizinės jėgos, kaip svarbiausio argumento realistinėje politikoje. Tačiau tatai netrukdo būti mums realistais kitokiais atžvilgiais.

Kaip tatai turėtų atrodyti?

Mano nuomone, pirmiausia turime vertinti savo padėtį taip, kokia ji iš tikrųjų yra. Turime tinkamai vertinti vedamąją politiką mūsų atžvilgiu. Kai visa tai bus, kaip reikiant, įvertinta, tada turės atsirasti realus veikimo tikslas, ir pats veikimas galės realiau reikštis. Tiesa, neturime daug veikimo priemonių, bet kai bus viskas vertinama pagal esamą padėtį ir pagal tai, kas iš tikrųjų galės mus ateityje ištikti,—tos pačios kad ir neorganizuotos veikimo priemonės turės pastovesnį pagrindą. Aišku, mes negalime taip, kaip stipresnieji, nesiskaityti su priemonėmis, tačiau tai dar nereiškia, kad turėtumėm tenkintis esamomis veikimo priemonėmis arba neieškotumėm naujų.

Politinis realizmas yra tuo būdingas, kad jis nemėgsta dejavimų, nemėgsta sustingimo. Jis yra pagrįstas veiksmu. Veiksmo kultas jam yra svarbiausia. Pastebėtina dar, kad politinis realizmas reikalauja mažiau kalbėti, o daugiau veikti, veikti dažnai visai patylomis, be didelės reklamos. O jeigu jau reklamuojamasi, tai žodžius turi sekti darbai. Tatai lengva pastebėti tų tautų politikoje, kurios laikosi realizmo.

Taigi ir mums, jeigu norime būti realistai, reikėtų mažiau dejuoti ir aimanuoti, o daugiau dėmesio turėtumėm atkreipti į veikimo — darbo kultą. Nors tikroji padėtis verčia mus būti nusiteikusiais pesimistiškai, tai vis dėlto norėdami būti nepalaužiami, negalime būti per daug nusiminę. Nusiminimas yra nelaimės draugas. Jis niekuomet nepadeda iš bėdos išsikapstyti, o dar giliau jon įmurkdo. Tauta ar visuomenė, kuri laikosi politinio realizmo, nors turi dalykų padėtį vertinti taip, kokia ji iš tikrųjų yra, — tačiau turi visuomet būti blaivi ir netgi didžiausiais nepasisekimais nerodyti rūkščios minos. Toks jau yra politinio realizmo dėsnis. Vadinas, gali būti labai bloga, gali ištikti didelis nepasisekimas, bet negalima pasiduoti visiškam nusiminimui, reikia kaip tik rodyti dar didesnį pasiryžimą tą blogybę atitaisyti, reikia būti dar labiau užsispyrusiam padaryti taip, kaip turi būti. Yra dar vienas politinio realizmo dėsnis:

— Kas nori gyventi, tas turi dirbti ir nenusiminti.

A. P.

Min. Bekas į Vokietiją

Šio mėn. 25 dieną Lenkijos ambasadorius Berlyne Lipskis buvo nuvykęs į Berchtesgadeną (kanclerio Hitlerio rezidencija) ir čia konferavo su Vokietijos užsienių reikalų ministeriu Ribentropu.

Kai kurie lenkų laikraščiai, pranešdami apie šią konferenciją, rašo, kad netrukus reikia laukti Lenkijos užsienių reikalų ministerio Beko atsilankymo Berchtesgadene. Tų laikraščių žiniomis, min. Bekas Berchtesgadene pasimatytų su kancleriu Hitleriu.

Lenkijos prekybinis biudžetas

Šiomis dienomis oficiališkai buvo paskelbtas praėjusio mėnesio (rugsėjo) Lenkijos prekybinis biudžetas.

Tą mėnesį iš Lenkijos buvo išvežta prekių už 91 milijoną auksinų, o atvežta už 108 milijonus. Tuo būdu rugsėjo mėn. prekybinis biudetas davė apie 17 milijonų auksinų deficito (nedateklius).

Pranešant praėjusio mėn. prekybinį biudžetą, podraug buvo paduota, kiek šiemet kurį mėnesį buvo gauta deficito.

Didžiausias deficitas buvo gautas vasario mėn. — 24,2 milijonai, mažiausias rugpiūčio mėn. — tik 10,4 milijonai.

Ir prancūzai nori geruoju gyventi su Vokietija

Prieš kelias dienas viename anglų dienraštyje buvo įdėta žinia, kad dabartinis Prancūzijos užsienių reikalų ministeris Bone esąs paruošęs nepuolimo paktą. Pagal šį projektą Prancūzija su Vokietija turinti pasirašyti nepuolimo paktą 25-riems metams.

Kadangi anglų dienraštis smulkiau apie projektą nieko neparašė, tai beveik visi prancūzų dienraščiai šį klausimą svarsto, pareikšdami savo nuomonę šiuo taip rūpimu dalyku.

Pažymėtina, kad beveik visi prancūzų įtakingesnieji dienraščiai prieina vienos nuomonės, kad tokia sutartis su Vokietija Prancūzijai būtų labai naudinga, nes nėra jokio reikalo gyventi blogai su 80-ties milijonų tauta. Tačiau prancūzų spaudoje juntama baime, kad vieniems prancūzams su Vokietija kalbėti būtų sunkiau, todėl reiškiamas pageidavimas, kad, jei bus deramasi dėl nepuolimo pakto, tai sudarant jį turi dalyvauti ir Anglija.

Kartu visi prancūzų dienraščiai, kaip dešinieji, taip ir kairieji, reikalauja dar labiau ginkluotis, kad nors tuo būdu prilygti Vokietijai.

×

Telegramų pranešimu, Prancūzijos generalinio štabo viršininkas Gamelinas su keliais štabo karininkais šiuo metu tikrina prancūzų tvirtoves prie Vokietijos sienos.

Lietuvos tarptautinė padėtis pastovi

Kaip jau buvo rašyta, praėjusią savaitę Kaune įvyko Lietuvos diplomatų konferencija, kuri apsvarstė dabartinę Lietuvos tarptautinę padėtį ir padarė atitinkamą nutarimą.

Nors jau ir buvo „Aide" įdėtas to nutarimo turinys, tačiau šį kartą dar dedame tą žinią taip, kaip ją pranešė Lietuvos telegramų agentūra „Elta".

Spalių 22 dieną Lietuvos pasiuntinių konferencija pasibaigė.

Padaryti pranešimai ir vėlesnis pasikeitimas žiniomis bei nuomonėmis patvirtino, kad įvairūs gandai bei spėliojimai apie tariamus tarptautinius pavojus nėra pagrįsti ir kad Lietuvos tarptautinė padėtis pasilieka tokia pat pastovi, kaip ji buvo ligi šiol.

Neutralumo politika, kurią Lietuvos vyriausybė veda sutartinai su draugingomis Lietuvai Estija bei Latvija, yra laikoma tinkama tolimesniam Lietuvos tarptautinės padėties stiprinimui. Tos politikos pagrindu numatoma daryti naujų pastangų palaikyti ir dar labiau gerinti santykiams su visomis valstybėmis, ypač su Lietuvos netarpiškais kaimynais.

Vengrijos vyriausybės reikalavimas

Prieš kelias dienas Vengrijos vyriausybė įteikė Čekoslovakijos vyriausybei ultimatumą, reikalaudama kuo greičiau atiduoti tas Čekoslovakijos vietas, kuriose gyvena dauguma vengrų. Šias vietas vengrų kariuomenė artimiausiu metu turi užimti be plebiscito.

Kitose vietose, o tame ir visoje Karpatų Ukrainoje, iki lapkričio 30 dienos turi įvykti gyventojų plebiscitas, kurio metu paaiškės, prie ko tie kraštai nori priklausyti.

Telegramų pranešimu, Čekoslovakijos vyriausybė Vengrijos notą svarstė šio mėn. 25 dieną ir popietinėmis valandomis įteikė Vengrijos pasiuntiniui Prahoje atsakymą. Koks yra Čekoslovakijos vyriausybės atsakymas, kol kas spaudoje neskelbiama.

Apie tai pranešime kitame „Aido" numeryje.

Kada Hitleris pareikalaus kolonijų

Paaštrėjus kolonijų grąžinimo klausimui, podraug pasirodė spaudoje žinių, kada bus pareikalauta grąžinti kolonijos.

Kai kurie laikraščiai spėja, kad tokio žygio iš Vokietijos reikia laukti dar šiemet lapkričio 9 dieną. Tą dieną visoje Vokietijoje bus plačiai paminėtos hitlerininkų sukilimo sukaktuvės. Kaip žinia, 1923 metais lapkričio 9 dieną hitlerininkai mėgino Miunchene padaryti perversmą. Sukilimo metu nemaža jų žuvo. Nuo to laiko hitlerininkų partija kasmet iškilmingai mini lapkričio 9 dieną. Šiemet, suėjus 15 metų nuo to sukilimo, sukaktuvės bus paminėtos dar iškilmingiau.

Manoma, kad tą dieną Miunchene Hitleris pasakysiąs politinę kalbą, kurioje paliesiąs kolonijų atgavimo klausimą.

Atėjo eilė kolonijoms

Paskutiniu metu vokiečių spaudoje vis dažniau svarstomas kolonijų grąžinimo klausimas. Neseniai informavome skaitytojus apie Vokietijos vyriausybės planą, kuriuo norima užtikrinti Europoje taiką. Tame plane, kaip žinia, numatytas ir visų kolonijų Vokietijai grąžinimas. Kol kas tačiau dar nežinia, koks bus to plano likimas. Bet vokiečiai jau pradėjo akciją dėl kolonijų atgavimo.

Iki šiol apie kolonijas rašė tik dienraščiai, o dabar išdėstė Vokietijos nusistatymą ir vyriausybės oficiozas „Deutsche Diplomatisch Korrespondenz".

Šis oficiozas visų pirma pažymi, kad anglai vis dažniau pasisako prieš kolonijų Vokietijai atidavimą. Tokį anglų nusistatymą „D. D. K." vadina manievrais, kurie tačiau Vokietijos pasiryžimo atgauti kolonijas nesusilpnins.

Oficiozas ta proga aiškiai pasisakė, kad nieko daugiau nelieka, kaip atiduoti Vokietijai visa tai, kas iš jos prieš 20 metų buvo atimta.

Vokiečių tvirtovės vakaruose

Jau buvo minėta, kad Vokietija Prancūzijos pasienyje yra pastačiusi milžiniškas tvirtoves, kurios yra pavadintos „Zigfrido linija".

Dabar apie šias tvirtoves kiek plačiau rašo ir vokiečių spauda, įrodinėdama, kad dabar Vokiekija savo vakarų sienas yra galutinai apdraudusi ir esanti tikra, kad jokia jėga tų tvirtovių nepaimsianti.

Ta proga vokiečių laikraščiai užsimena ir apie Anglijos ir Prancūzijos ginklavimąsi, pareikšdami, kad tasai ginklavimasis nėra pavojingas nei Vokietijai, nei Italijai, o gali tik pakenkti bendrai Europos taikai.

Be to, vokiečių spauda įspėja Paryžių ir Londoną, kad jie žinotų, jog Rymas su Berlynu ginklavimosi srityje jokiu būdu nesiduos pralenkiami.

Ko reikalauja Vengrija, ir ką sutinka atiduoti Čekoslovakija

Kaip jau buvo rašyta, Vengrija iš karto pareikalavo, kad Čekoslovakija atiduotų jai 12.940 kv. klm. žemių su 1.030.000 gyventojų.

Čekoslovakijos vyriausybė į tai atsakė, pasiūlydama 1.838 kv. klm. žemės plotą su 105,000 gyventojų. Vėliau pasiūlė 5.200 kv. klm. žemės su 345.000 gyventojų ir, pagaliau, šio mėn. 22 dieną įteikė trečią pasiūlymą sutikdama atiduoti Vengrijai 9.500 kv. klm. su 750.000 gyventojų.

Bet Vengrijos vyriausybė ir šį pasiūlymą atmetė, reikalaudama dalį teritorijos atiduoti jai be plebiscito, kitoje skelbti plebiscitą, kuris turėtų pasibaigti lapkričio 30 d.

Priešžydiškas nusistatymas Čekoslovakijoje

Lenkų spaudos žiniomis, paskutiniu metu Čekoslovakijoje juntamas vis griežtesnis nusistatymas prieš žydus. Labiausiai tai matyti Slovakijoje, kuri dabar yra slovakų valdoma. Kaip žinia, Slovakijoje yra jau uždaryta komunistų partija ir taip pat uždarytos masonų ložos, kurių turtas valstybės nusavintas.

Dabar pranešama, kad naujas Slovakijos seimas visų pirma turės priimti įstatymą prieš žydus, nes žydai esą komunizmo skelbėjai. Slovakijos sportinė „Sakalo" organizacija paskelbė atsišaukimą, kuriame reikalauja, kad visi žydai, kurie apsigyveno Slovakijoje nuo 1914 metų, tuojau grįžtų į prieš tai gyvenamąsias vietas.

×

Be to, vokiečių spauda praneša, kad naujoje Čekoslovakijos konstitucijoje būsiančios apibūdintos gyvenančių Čekoslovakijoje vokiečių teisės ir netgi būsiąs įsteigtas vokiečių reikalų departamentas. Tie patys laikraščiai rašo, kad nuo šiol Čekoslovakijoje komunistų ir masonų organizacijos nebus toleruojamos.

Berlynas—Rymas

Neseniai spaudoje buvo pasklidusių gandų, kad tarp Berlyno ir Rymo esą atšalę santykiai. Buvo nurodomos to atšalimo ir priežastys. Esą tai skirtinos pažiūros dėl bendros Lenkijos — Vengrijos sienos. Mat, buvo žinių, kad bendrą sieną gina Italija, o prieš tai esanti nusistačiusi Vokietija. Apie tai buvo aiškiai pasisakęs ir vyriausias hitlerininkų organas „Voelkischer Beobachter".

Tačiau prasidėjus tiesioginėms Vengrijos - Čekoslovakijos deryboms, Vokietijos nusistatymas vėl pasidarė neaiškus ir tuo metu spaudoje pasirodė žinių, kad tarp Rymo ir Berlyno santykiai ir toliau palieka labai geri. Galimas daiktas, kad vokiečiai, pradėję kampaniją dėl kolonijų, nusileis, nes norės, kad juos palaikytų Rymas.

Dabar pranešama, kad artimiausiu metu į Rymą vyksiąs Vokietijos užsienių reikalų ministeris Ribentropas.

— Šiais metais Klaipėdos krašte, Nidos sklandymo (skraidymo bemotoriniais lėktuvais) mokykloje pabaigė sklandymo mokslą 103 lakūnai. Iš viso, iki šiol tojį mokyklą jau yra išmokiusi sklandyti 508 vyrus.

Prezidento Smetonos kalba Ukmergėje

Kuri tauta šviesesnė, ta ir stipresnė

Praėjusį mėnesį Ukmergės mieste Lietuvos Valstybės Prezidentas Antanas Smetona dalyvavo savo vardo gimnazijos naujų rūmų pašventinimo iškilmėse ir ta proga pasakė švietimo reikalu kalbą, kurios didesnė dalis čia dedama.

„Į šviesą veržiasi gamtoje visa, kas gyva ir auga: žolė ir medis, žvėris ir paukštis, gyvulys ir žmogus. Žiūrėkite, kaip tankioje girioje stiepiasi aukštyn į saulę, alkani jos spindulių, medžiai, stengdamies pralenkti vieni kitus ir šiukmėje palikti silpnuosius savo amžininkus. Tai varžytynės žūti ar būti, tai buities kova. Žinome, kad senovės tautos, jų tarpe ir lietuviai, garbino ugnį, kaip dievybės pasireiškimą, kaip šviesos ir šilumos priežastį. Pagarba ugniai Lietuvoje ir šiandien užsilikusi: mūsų dievotos moterys, gesindamos židinį, sužėrusios žarijas, jį.peržengnoja — palaimina.

Žmonės privalo tačiau ne tik gamtinės, bet ir dvasinės šviesos. Kas ir kokia ji, tatai rodo mums ir aiškina religija, menas ir mokslas. „Aš — pasaulio šviesa", — yra pasakęs žmonijos Išvaduotojas. Ta Šv. Rašto žodžių prasmė krikščionių sąmonei turi būti artima. Jais sekant, tenka bažnyčiai, šeimai ir mokyklai šviesti, mokyti ir auklėti jaunimas.

Mokyklos vaidmuo auklėjime didžiausias. Kuri tauta šviesesnė, ta ir stipresnė. Tai rodos, visų pripažintas dėsnis. Todėl nūdien, kaip gal niekuomet, visi kraštai yra susikatę šviestis, vieni kitus norėdami pranešti. Rungiantis dėl dvasinės šviesos, tačiau dažnai, deja, pamirštama jos tikroji prasmė. Kaip plėšrusis paukštis, gaudydamas silpnesnį, iškapoja akis, kad lengviau jį pagrobtų, taip galingesnės tautos atima teisę silpnesnėms saviškai šviestis, kad veikiau jas apakintas išnaikintų.

Šitokią neteisybę lietuviai savimi yra patyrę. Svetimieji, valdydami Lietuvą, draudė jai savąją mokyklą. Kas švietėsi lietuviškai, tas švietėsi slapčia, patamsėje. Mūsų poetas Baronas savo dainoje skundėsi Dievui, jog svetimųjų norima, kad Lietuva būtų tamsi ir juoda. Kas kaimas Lietuvoje, tai būdavo karčiama, ir tik prie valsčiaus būstinės rasdavosi mokykla, ir tai nesava, o rusiška. Taigi buvo siekta, kad Lietuva būtų ne vien juoda ir tamsi, bet ir girta. Vietoje šiltos saulės, švietė šaltas žebris mėnulis.

Tik nepriklausoma Lietuva atnešė mums savą šviesą. Mes džiaugiamės, kad visas mūsų kraštas nusakstytas daugybe pradinių ir vidurinių mokyklų pastatais, kad galime mokyti ir auklėti jaunimą savaip, o ne svetimaip. Kaimo karčiamų gadynė nugalėta, jų vietoje sukurti ir tebekuriami savos tikros šviesos židiniai. Bet tai tik didelė kilnaus darbo pradžia, o ne galas. Kas metai išauga eilė vis naujų ir naujų namų mokykloms.

Va ir šiandien dalyvaujame didžioje iškilmėje, švenčiame Ukmergės gimnazijos kurtuves. Tie jos naujieji, erdvūs, gražūs, didingi rūmai, tai mūsų tautos brangi dovana. Ukmergiečiai už ją dėkingi tautai ir jos vyriausybei. Kas tik gero padaryta bet kur Lietuvoje, tai visi giliai atjaučiame, tačiau dar daugiau vertiname gėrybę, kai tenka ji gimtam kampui. Ja džiaugiantis mums smarkiau suplaka širdis. Miela mums visos tėvynės šviesa, bet dar mieliau savo gimtinės namų žiburiai. Kokia blanki senoji rusų miesto mokykla, kelių dešimtų mokinių lankyta, prieš dabartinę lietuvių gimnaziją su keliais šimtais berniukų ir mergaičių! Ten buvo žebris mėnulis, o čia yra skaisčioji saulė".

Ką pasakė ministeris Koscialkovskis Trakuose

Spalių 22 dieną į Vilnių atvyko ministeris Koscialkovskis. Jis čia atvyko apžiūrėti kai kurių visuomeninės globos įstaigų ir Darbo Fondo atliktų darbų. Be to, Trakų miesto valdyba išrinko min. Koscialkovskį savo miesto garbės piliečiu, ir jam teko apsilankyti Trakuose į iškilmes, susijusias su diplomo įteikimu kaipo garbės piliečiui. Ta proga min. Koscialkovskį sveikino Trakų burmistras ir vietos visuomenės atstovai. Jiems ministeris atsakė gana ilga kalba. Jos santrauką įsidėjo „Kur. Wil.", iš kurio ir mes leidžiame sau paimti vieną kitą ištrauką.

Min. Koscialkovskis savo kalbos pradžioje vaizdžiai palygino Trakų miesto ir jo apylinkių grožumą su visos Lenkijos valstybės grožiu ir nurodė, kodėl jie tokie patrauklūs.

„Prašau neužmiršti,—sakė min. Koscialkovskis,—kad šioje (Trakų) pilyje įvyko didelių atmainų ne tik Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos, bet ir visos Lenkijos istorijoje, kad būtent Trakų pilyje mirė Didysis Lietuvos Kunigaikštis Vytautas, kuris kaipo asmuo, kaipo vadas, kaipo didvyris buvo didis, buvo gerbiamas anuomet ir tinkamai istorijos įvertintas šiuo metu".

Gražiai kalbėjo p. min. Koscialkovskis. O toliau dar gražiau bylojo..

Prisiminęs, kaip jis du kartus vadavo Trakus nuo bolševikų ir, pasižadėjęs rūpintis jų gerove ir toliau, jis nurodė tokią Trakų paskirtį:

„Trakai randasi beveik prie kelio iš Kauno į Vilnių. Dabar tiesiame didelį plentą, didelį kelią, kuris sujungs Lenkiją su Lietuvos Valstybe. Šiais metais pamiršti ginčai, pamiršti nesusipratimai. Abi valstybės užmezgė pakenčiamus kaimyniškus santykius. Kelias iš Vilniaus į Kauną jungia Lietuvą su Lenkija. Kelias šis eina arti Trakų. Be dešimčių ir šimtų tūkstančių Lenkijos piliečių, kurie trauks į Trakus, kaipo į vieną gražiausią turistinių požvilgiu vietovę, į Vytauto Didžiojo miestą, kartu vyks į Vilnių, atvyks ir pas jus (trakiečius) lietuviai iš Lietuvos. Norėčiau, kad jų kuo daugiausia atvyktų, norėčiau, kad Trakai taptų tarp Kauno ir Vilniaus, tarp Lenkijos ir Lietuvos, tokiu tiltu, kuris vestų į amžinąjį draugiškumą, nuoširdų ir atvirą draugiškumą, kuris atneštų abiem valstybėm stiprumą ir gerbūvį".

Kad p. min. Koscialkovskio žodžiai taptų kūnu! To geidžiame iš visos širdies. Bet, kad jie galėtų tapti kūnu, reikėtų be žodžių dar ir ko kita. Neužmirškime, kad meilę pagimdo tik meilė, draugiškumą — geri darbai. Šalti mūrai, kad ir kaip jie būtų abiem tautom brangūs, nepagimdys draugiškumo tarp abiejų valstybių, kol bus ta praraja, kuri jau per 20 metų jas skiria, kol prie senų žaizdų bus pridedama naujų.

Ir vaivados p. Bocianskio darbai neužpila prarajos, kovo 19 d. įvykis galėjęs būti ir be jų. P. Bocianskis, be abejo, vaduojasi kuo gražiausiais sumetimais ir iš savo darbų laukia kuo geriausių Lenkijos valstybei pasekų. Bet štai baigiasi jau tretieji jo darbo metai, ir p. min. Koscialkovskis vis dar ieško tilto per šaltus Trakų pilies griuvėsius į lietuvių tautos širdį. Iš tikrųjų, yra ties kuo sustoti ir giliai susimąstyti. Ar nereikėtų padaryti revizija iš pat pagrindų?

Ir atėjo rudenėlis

Malonus yra vasaros metas, bet ūkininkui bene maloniausias yra ruduo. Vasarą ūkininkui nėra laiko džiaugtis jokiais malonumais. Jis tada yra užgriūtas sunkiausiais darbais. Nuo sambrėškio ligi sutemų dirba išsijuosęs. Čia šienapiūtė, čia rugiapiūtė, čia vėl vasarojaus dorojimas.

Daug bėdų yra ir rudenį, bet jau geriau, kad tas bėdas gali šiaip taip patenkinti. Apskritai, rudenį ūkininkas jaučiasi daug drąsesnis, linksmesnis ir tikresnis savęs. Neveltui rudenėlis taip gražiai yra apdainuotas mūsų dainose. Netgi šitų dainų melodija yra linksmesnė ir tikresnė.

Tačiau mūsų krašto lietuvių ūkininkams, prasidėjus rudeniui, atsiranda papaprastai kitokį reikalai, nebeūkininkiški, bet visuomeniški, tautiški. Daugiau laisvo laiko turėdami, ūkininkai rūpinasi savo vaikų mokymu, reikalauja lietuviškų mokyklų ar bent mokyklų su tokiais mokytojais, kurie moka lietuviškai ir kurie gali dėstyti lietuvių kalbą ir pamokyti vaikus tikybos jų gimtąja kalba. Šie rūpesčiai kiekvienais metais yra aktualūs. O šių metų rudenį yra dar ir kitokių svarbių reikalų: organizacijos. Kai kurie kaimai rašo valdžios įstaigoms prašymus, prašydami leisti veikti mūsų organizacijoms.

Tai yra svarbiausi rudens visuomeniški rūpesčiai. Kadangi vasarą šiais reikalais ūkininkai neturėjo laiko užsiiminėti, tai dabar, rudenį, galima jau laisvai rūpintis ir šia sritimi. Apskritai, ūkininkai, ypačiai jaunimas turi susidaryti kokį nors švietimosi planą rudenį ir žiemą. Yra daugiau skaitoma, tai galima ir kokią knygą nusipirkti ar laikraštį išsirašyti. Labiau susipratusieji galėtų būti čia pavyzdžiu kitiems, galėtų patys knygą ar laikraštį nusipirkti ir kitus paraginti tą patį padaryti. Skatiką uždirbti, kaip jau ir patys ūkininkai žino, nėra taip lengva, tad labai svarbu, kad uždirbtas skatikas ir būtų išleistas naudingiems, būtiniems reikalams, o ne girtuoklystei ar panašiems reikalams. Iš korespondencijų matyti, kad kai kurių kaimų jaunimas, būdamas dabar „turtingesnis", labai dažnai glesterna į stikliuką ir paskiau savųjų nebegali pažinti, o kiti gan dažnai renkasi „akies" sumesti. Ar negalima būtų naudingiau ir protingiau praleisti laiko ir nemėtyti pinigo, kur nereikia? Mes suprantame, kad jaunimas, neturėdamas organizacijų, neturėdamas kuo nors užsiimti, vakarėlius ar šiaip kokias pramogas rengiant,—išsigalvoja kitokias „pramogas". Tačiau iš tikrųjų pats jaunimas turi dabar labiau save valdyti ir prižiūrėti. Jeigu neturime kur savo veikimo parodyti, tai dar nereiškia, kad turime girtuokliauti. Kas taip daro, elgiasi labai nekultūringai ir neišmintingai. Juk turėtumėm parodyti, kad mes mokame susivaldyti ir save gerbti.

Šių metų ruduo, imant politiniu atžvilgiu, yra labai neramus. Pasaulyje vyksta kažkokie persigrupavimai, kažkokie nauji dalykai, žodžiu sakant, vyksta kažkas nepaprasto. Kaimas šiais dalykais dabar taip pat gali jau laisviau domėtis. Ir labai gerai būtų, kad visas mūsų kaimas šiuos įvykius sektų atsidėjęs. Mes iš savo pusės stengiamės savo skaitytojus informuoti apie viską, kas dedasi pasaulyje. O viskas vyksta taip greit, kad, kaip jau skaitytojai žino, turėjome padažninti ir savo laikraštį. Tad kas nori greičiausiai sužinoti, kas vyksta pasaulinėje politikoje, tegu skuba išsirašyti mūsų laikraštį. Tam rudens ir žiemos metas bus dar naudingesnis.

Latvijoje pagerbti žuvę lietuviai kariai

Latvijoje, Červonkos kapuose yra palaidota nemaža lietuvių karių, kurie 1919 ir 1920 metais yra žuvę Latvijos žemėje bekovodami su raudonąja rusų armija. Tų karių garbei Červonkos kapuose yra pastatytas gražus paminklas. Kasmet prie to paminklo spalių mėnesį įvyksta iškilmės, per kurias atiduodama žuvusiems didvyriams tinkama pagarba.

Rygos lietuvių laikraštis „Lietuvių Balsas" rašo, kad šiemet į tas iškilmes buvo suplaukę iš Latvijos ir Lietuvos minios žmonių. Jose dalyvavo Lietuvos karo atstovas Baltijos valstybėms pulk. Meškauskas, Lietuvos konsulas Daugavpily M. Savickis, Latvijos kariuomenės vadovybės atstovai, viena Lietuvos šaulių kuopa ir daug šiaip vietos ir apylinkės žymių žmonių.

Iškilmių programoje buvo pamaldos, pamokslas, orkestro gedulinė muzika ir kapų pagerbimas. Prie paminklo padėta visa eilė vainikų. Juos padėjo Lietuvos Karo atstovas, Latvijos Lietuvių Sąjunga ir kit. Dedant vainikus buvo pasakytos pritaikintos kalbos. Be to, buvo griežiami lietuvių ir latvių tautų himnai.

DRAS MARTYNAS YČAS. 11)

ATSIMINIMAI

Nepriklausomybės keliais

Bet mūsų darbuotojų skaičius augo. Greitu laiku visa Rusija buvo apipinta C. Komiteto skyrių ir įgaliotinių tinklu; jų žinioje buvo virš 200.000 pabėgėlių ir tremtinių. Jiems globoti buvo išleidžiama nebe šimtai ar tūkstančiai, bet milijonai rublių. Organizacija išaugo. Reikėjo koordinuoti ir derinti visą vietos organų darbuotę, suvienodinti atskaitomybę, nuolatos sekti atskirų asmenų bei skyrių veikimą ir stropiai kontroliuoti jų daromas išlaidas. Tam reikalui buvo suorganizuoti nuolatiniai revizoriai-instruktoriai arba ypatingieji įgaliotiniai. Reikėjo pasirinkti gerus, autoritetingus vyrus, kurie atitiktų šių pareigų svarbumą. Pirmiausia buvo sustota ties pasižymėjusiu savo veikimu adv. F. Valiuku, kuris plačiai organizavo pabėgėliams pagalbą jų kelionėje į Rusiją ir buvo vienas energingiausių C. Komiteto darbuotojų: kur tik jis pasisukdavo, visur taip greitai sutvarkydavo reikalus, kad C. Komitetui tekdavo tik aprobuoti jo sudarytas organizacijas.

Antruoju ypatingu įgaliotiniu buvo pasirinktas V. Turas. Nors jis buvo mūsų stambus dvarininkas, bet nedvejojamai prisidėjo prie lietuvių Centro Komiteto ir visas savo jėgas atidavė mūsų žmonių vargui sumažinti. Jis buvo mūsų paskirtas Šiaurės rajone. Jo pranešimai iš vietų visuomet būdavo C. Komiteto aukštai vertinami; ir jo autoritetingus pasiūlymus Centras atkreipdavo dėmesį.

Didelės darbo pajėgos C. Komitetas susilaukė iš trečiojo ypatingojo įgaliotinio — Mykolo Sleževičiaus. Mes matėme, kaip M. Sleževičius karo pradžioje, kada Komitetas dar tik steigėsi, buvo neigiamai nusistatęs prieš C. Komiteto sąstatą ir boikotavo jo veikimą. Pradžioje jis buvo įstojęs į Visos Rusijos Zemstvų organizaciją bei Obyvatelių Komitetą, bet kaip geras lietuvis ir patriotas, matyti, jautė pareigą dirbti lietuviams. Stasio Šilingo prikalbintas, jis nutarė įstoti į C. Komiteto darbuotojų eiles.

Nelengvas, matyti, buvo toks persilaužimo momentas, bet jis jį nugalėjo. Atsimenu kaip dabar. Jis įėjo į mano kabinetą šiek tiek sujaudintas ir drebančiu balsu pasakė:

— Štai, pone pirmininke, ir aš atėjau pas Tamstą dirbti.

— Man labai malonu Tamstą pasveikinti, bet aš norėčiau Tamstos žodžius pataisyti būtent ne pas mane, bet pas mus ir save. Mes visi čia dirbame savo tautos gelbėjimo darbą... Tenka tik pasidžiaugti, kad C. Komitetas susilaukia vis daugiau dirbinınkų.

M. Sleževičius buvo pasiūlyta ypatingojo įgaliotinio vieta, kurią noriai priėmė. Jis kontroliavo skyrius bei įgaliotinius ir daug prisidėjo prie atskaitomybės sutvarkymo.

Kiek aptvarkius šelpimo darbą Rusijoje, pristeigus skyrių ir parūpinus jiems nuolatinių darbuotojų-įgaliotinių, mūsų visų akys buvo nukreiptos į Vilniaus C. Komitetą. Imta ieškoti kelių su juo susisiekti. Be to, žinodami, kad vokiečių užimtoje Lietuvoje labai mažai teliko inteligentų, mes ėmėme rągint saviškius, kad kas nors grįžtų į Lietuvą per neutralias valstybes. Pirmasis toks sugrįžėlis buvo senas užgrūdintas lietuvis patriotas, buvęs „Varpo", „Ūkininko", o vėliau „Vilniaus Žinių" redaktorius, Vilniaus Didžiojo Seimo 1905 m. sumanytojas, Jonas Kriaučiūnas. Man teko su juo 1915 m. rudenį susitikti Maskvoje. Gerai šiuo reikalu įsikalbėjus, jis pareiškė, kad esą gerai būtų grįžti, nelaukiant karo pabaigos, nes buvo aišku, kad karas taip greit nesibaigsiąs. Kiek laiko praslinkus, gavau iš J. Kriaučiūno laiškelį iš Kopenhagos, kad jis gavęs iš vokiečių leidimą grįžti ir kad važiuojąs į Lietuvą. Kiek vėliau grįžo J. E. Žemaičių Vyskupas Pr. Karevičius, o su juo kan. Šaulys ir kan. Paltarokas. Be to, buvo pasiųsta C. Komiteto lėšomis visa eilė jaunų vyrų į Europos neutralius kraštus. Čia jie, bestudentaudami, taip pat rūpinosi Lietuvos reikalais ir įkūrė kelias organizacijas lietuvių belaisviams šelpti.

Bedirbant labdarybės darbą, teko kelti ir politikos klausimai. Kasdieniniuose darbuose susiduriant su valdžios įstaigomis ir Rusijos visuomenės organizacijomis, tekdavo aiškinti ir kelti Lietuvos vardas. Tas vardas, kaip žinoma, buvo ir Rusijos biurokratijos leksikone išbrauktas. Lietuvos nebebuvo. Buvo šiaurės-vakarų kraštas. Kaip nebebuvo Lenkijos, o buvo Privislinskij kraj. Mums teko Lietuvos vardą prikelti.

1915 metų pabaigoj, rusų Žemietijų ir Miestų Sąjungos išleido ankietą, norėdamos išaiškinti, kiek, kur ir kokių tautų pabėgėlių yra apsigyvenusių. Tame ankietos lape, kur buvo suminėtos lenkų, latvių, vokiečių, estų tautybės, lietuvių nebuvo paminėta. Centralinio Komiteto dėl to buvo pakeltas protestas, atviro laiško pavidale, vyriausiems įgaliotiniams — Visų Rusų Žemietijų Sąjungos kunigaikščiui G. E. Lvovui ir Visų Rusų Miestų Sąjungos M. V. Čelnokovui.

Laiškai buvo priimtas dėmesin. Ankietos blankai buvo panaikinti ir iš naujo išspausdinti lapai, kuriuose jau buvo įvestas ir lietuvių skyrius.

Visuose mūsų oficialiuose susirašinėjimuose žodis „Litva" buvo plačiai vartojamas. Centro Komitetas nukentėjusiems dėl karo šelpti gavo iš vyriausybės įvairių lengvatų: geležinkeliais gabenti Komiteto siuntinius papigintu tarifu, o jo atsakomingi darbuotojai buvo atleisti nuo karo prievolės. Tuo būdu C. Komiteto pirmininkui pavyko paliuosuoti 286 inteligentai. Šis faktas davė progos patraukti į tremtinių šelpimą daugiau darbuotojų lietuvių iš kairiojo sparno. Pirmaisiais tokiais sugrįžėliais buvo Česlovas Petraškevičius ir Mykolas Sleževičius. Petraškevičius stojo į Centro Komiteto sąmatos skyriaus vedėju, vėliau buvo išrinktas sekretorium. Bolševikų revoliucijai kilus, jis, kaip Lietuvos komisariato narys, aktingai prisidėjo prie savo pirmininko M. Yčo areštavimo, o toliau prie sunaikinimo paties C. Komiteto. Mykolas Sleževičius buvo paskirtas ypatingu Centro Komiteto įgaliotiniu Pietų Rusijai. Jo darbuotė buvo labai naudinga; jis daug prisidėjo prie kontroliavimo ir įvedimo tvarkos įvairiuose skyriuose bei įstaigose. Komitetas jo darbuotę visuomet aukštai vertindavo.

(B. d.)

KULTŪRINĖS ŽINIOS

Lietuvos kultūrinio gyvenimo apžvalga

Čia pateikiame gerbiamiesiems skaitytojams Lietuvos kultūrinio gyvenimo, šių metų vasaros laikotarpio apžvalgą. Paprastai vasaros metu draugijinis, visuomeninis bei kultūrinis veiklumas susilpnėja, nes sodžius būna užimtas savo ūkine darbymete, o miestai pratuštėja: kas tiktai gali, šalinasi nuo miesčioniško tvanko į gamtą, į sodžius, į vasarvietes. Tačiau šiemet būta kiek kitaip. Šiemet Lietuva, kaip Latvija ir Estija, minėjo savo nepriklausomybės dvidešimtmečio sukaktuves. Dar pernai rudenį Kaune buvo sudarytas Vyriausias komitetas šių jubiliejinių metų minėjimo įvairioms iškilmėms ruošti. Komitetas nesiėmė pats visoms iškilmėms vadovauti, o pakvietė visuomenines-kultūrines organizacijas ir įstaigas parodyti laisvos iniciatyvos ir ruošti nepriklausomybės bei svarbiųjų įvykių paminėjimus, pagal savo pajėgumą ir vietos aplinkybes. Be to, buvo nustatyta, kad Laisvės dvidešimtmečio sukaktuvių minėjimas gali ir turi trukti ištisus metus.

Todėl Lietuvos organizacijos ir įstaigos, sutelktinėmis jėgomis ir atskirai, per įvairias iškilmes, suvažiavimus, kongresus, spaudą ir kitais būdais, pasistengė parodyti ir nušviesti viso krašto ir visų sričių nepriklausomybės metais atsiektus laimėjimus, išsiryškinti ateities siekimus ir uždavinius.

Literatūra

Literatūra šios vasaros laikotarpiu ypatingų reiškinių neparodė. Rašytojai su savo stambesniais kūriniais paprastai pasireiškia vėliau, rudenį ir žiemą. Pastaraisiais keleriais metais lietuvių literatūroje pastebimas žymiai didesnis gyvumas ir veiklumas. Akstiną tam davė rašytojų susiorganizavimas į gana veiklią draugiją ir literatūros premijos. Vyriausybė jau ketvirti metai skiria po 5.000 litų premijas už geriausią grožinės literatūros veikalą. Taip pat kasmet literatūros premijas skiria ir stambesnės knygų leidyklos. Todėl veikalai, kurie pretenduoja į premijas, dažniausiai pasirodo prieš Naujus Metus. Kokie bus šiemet tie veikalai, pamatysime vėliau.

Knygų leidyklos vasarą daugiausia buvo užimtos vadovėlių mokykloms gaminimu ir išleido šiaip gana daug knygų. Pažymėtinas visų rinkoje esančių knygų sistematinio katalogo išleidimas. Katalogas, **1.150** puslapių, apima **7.033** leidinių pavadinimus su jų turinio trumpu apibūdinimu. Katalogą sudarė bibliotekininkas Iz. Kisinas, o išleido knygų leidyklos. Kitų knygų tarpe, žymiausias šią vasarą pasirodęs leidinys bus *„Lietuva 1918 –1938“*. Tai 27 autorių parašyta, žurnalisto Vinco Kemežio redaguota. Nepriklausomos Lietuvos per dvidešimt metų atliktų darbų apžvalga. Knyga didelio formato, 370 puslapių, meniškai iliustruota ir išleista. Knygos pavadinimas — „Lietuva 1918 — 1938“ metais — gražiai nusako jos turinį.

Menas

Apie meną pasakytina tas pat, kas ir apie literatūrą. Lietuvos menininkai yra nutarę savo šios vasaros ir bendrai pastarųjų metų darbus parodyti jubiliejinėje meno parodoje, kuri bus atidaryta šiemet gruodžio 4 dieną. Šioje parodoje bus tiktai tie meno kūriniai, kurie dar nėra buvę jokiose parodose. Menininkai visą vasarą, pasiskirstę vasaroti įvairiose provincijos vietose, ir poilsiaudami rūpestingai dirbo, kad turėtų kuo retoje parodoje pasirodyti. Juo labiau, kad šiemet pirmą kartą meno kūriniai bus premijuojami. Premijoms už geriausius tapybos, skulptūros, grafikos ir pritaikomojo meno kūrinius bus išdalinta 10.000 litų, kuriuos paskyrė Valstybės Taupomosios Kasos.

Kai kurie menininkai turėjo daug darbo ir rūpesčio, ruošdami aukštosios meno mokyklos statutą, programą ir visą reformos planą. Meno mokykla, šiemet paminėjusi penkiolikos metų sukaktuves, savo moksliniu lygiu jau yra priaugusi prie aukštosios mokyklos programos, tačiau iki šiol veikė aukštesniosios mokyklos teisėmis. Nuo ateinančių Naujų Metų meno mokykla jau veiks aukštosios mokyklos teisėmis. Šitai svarbiai reformai dabar baigiami paruošiamieji darbai.

Daina

Daina šią vasarą gražiai pasireiškė rajoninėse dainų šventėse Klaipėdoje ir Ukmergėje, o taip pat tautiškojo jaunimo „Jaunosios Lietuvos“ suvažiavime Šiauliuose ir katalikiško jaunimo „Pavasario“ kongrese Kaune.

Daugelio buvo labai apgailestauta, kad šiemet neįvyko visuotinioji dainų šventė Kaune, kaip kad buvo numatyta ir ruoštasi. Pirmoji visuotinioji dainų šventė įvyko 1924 metais, antroji 1928 metais ir trečioji 1930 Vytauto Didžiojo metais. Šios trys dainų šventės turėjo didelį pasisekimą ir parodė lietuviškos dainos visą grožį ir galybę. Tačiau bendrieji jungtiniai chorai, iš 6.000 — 8.000 dainininkų, galėjo padainuoti tik lengvesnes liaudies dainas. Muzikai reiškė pageidavimą, kad būsimojoje dainų šventėje, kuri buvo numatyta suruošti 1938 metais, ir jungtinis choras turėtų sunkesnių, laisvos kompozicijos dainų programa. Iš anksto buvo pradėta ruoštis. Muzikų draugija jau prieš ketverius metus pradėjo leisti serijomis visuotinės dainų šventės programos dainų gaidas, kuriomis aprūpino visus užsiregistravusius chorus. Iki šiol išleido tris dainų serijas — 60 dainų. Šių metų visuotinėje dainų šventėje dalyvauti užsiregistravo 400 chorų su apie 18.000 dainininkų. Tačiau tikrinant chorų pasiruošimą paaiškėjo, kad daugeliui chorų, kai kurios dainos sunkiai įveikiamos. Ir buvo pripažinta, kad chorai šventei nėra pakankami gerai pasiruošę. Tokiu būdu visuotinioji Lietuvos dainų šventė buvo atidėta net 1943 metams, kada bus minimos nepriklausomybės 25 metų sukaktuvės.

Iki to laiko dainos meną kelti, chorus ugdyti ir juos didžiajai dainų šventei ruošti nusistatyta per rajonines dainų šventes. Pernai rajoninės dainų šventės, kaip jau buvo rašyta, įvyko Panevėžyje ir Marijampolėje, šiemet—Klaipėdoje ir Ukmergėje, ateinančiais metais bus Rokiškyje, Šiauliuose ir Alytuje.

Rajoninės dainų šventės jau yra įgavusios tradicinį pobūdį. Į jas suvažiuoja beveik visi chorai artimiausio rajono ir chorai—svečiai iš visos Lietuvos. Programą iš anksto sudaro Muzikų Draugija, susitarusi su vietos chorvedžiais. Chorus suderinti ir sujungti į bendrą chorą nėra sunku, nes visi chorai mokosi dainos pagal Muzikų Draugijos pateiktas gaidas. Paprastai šventės trunka dvi dienas. Pirmąją dieną įvyksta simfoninis koncertas ir stipresniųjų chorų varžybos; antrąją dieną didžiąją programą išpildo jungtinis choras, į kurį įeina visi suvažiavusieji chorai. Į rajonines dainų šventes paprastai suvažiuoja apie 100 chorų su apie 3.000 dainininkų. Kadangi čia gauna rungtyniauti ir atskiri chorai, ir įvairūs rajonai, tai tokios šventės dainos meno kėlimui ir chorų kultūrai yra labai reikšmingos. Be to, tokios rajoninės dainų šventės leidžia įvairių krašto vietų gyventojams patirti gražaus ir galingo dainavimo įspūdžius. Šiemet įvykusios rajoninės dainų šventės parodė, kad daugelis chorų jau yra pasiekę aukštą dainos meno lygį ir kad lietuviškoji daina ir jos ugdytojai chorai sparčiai eina pažangos keliu.

Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejus

Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejus šią vasarą, kaip ir kitais metais, vykdė senosios lietuvių kultūros eksponatų rinkimą. Tuo tikslu buvo išsiuntęs dvi etnografines ekspedicijas — vieną į vakarų, kitą į rytų Lietuvą. Abi ekspedicijos, pagal nustatytą planą, rinko būdingus namų apyvokos reikmenis, darbo įrankius, liaudies meno dirbinius; darė senų statybų ir sodybų nuotraukas ir planus, tyrinėjo ir užrašinėjo papročius. Ekspedicijos surinko kelis šimtus labai retų, senų ir įdomių eksponatų. Surinktoji medžiaga tuo tarpu dedama į Kultūros Muziejaus sandėlius. Vėliau ji bus atiduota organizuojamam tėviškės muziejui, kuris vaizduos Lietuvos senosios kartos visas gyvenimo aplinkybes — su trobesiais, rūbais, rakandais, darbo įrankiais ir kt.

Naujos kultūros įstaigos

Naujos kultūros įstaigos šią vasarą įsisteigusios ar steigiamos, pažymėtinos šios:

— Visuomeninio Darbo Vadyba, kurios tikslas tautinę ir valstybinę samonę ugdyti ir visuomenę informuoti. Ji apima viešojo žodžio, spaudos, meno, pavaizdavimo (parodu) ir draugijinio darbo sritis. Naujoji įstaiga yra ministerio pirmininko žinioje. Jai vadovauja generalinis sekretorius (viceministeris) prof. Izidorius Tamošaitis. Visuomeninio Darbo Vadyba, turėdama plačius tikslus ir uždavinius, įstatymu yra gavusi ir plačių teisių: įstaigos nurodymai, siekiant jai savo tikslų, yra privalomi valstybinėms, savivaldybinėms ir kitoms viešosios teisės organizacijoms. Įstaiga jau yra perėmusi prie „Eltos“ veikusį Vidaus Informacijos Skyrių, iš Vidaus Reikalų Ministerijos spaudos priežiūrą, Valstybės Radiofoną ir kino filmų cenzūrą. Visuomeninio Darbo Vadyba dar tebėra organizavimosi stadijoje, tačiau jos veikla jau yra teigiamai pasireiškusi visuomeniniam gyvenime ir visuomenės informavime.

— Šią vasarą įsteigta ir kita reikšminga kultūrinė įstaiga — tai Lituanistikos Institutas. Kaip švietimo ministeris prof. Tonkūnas Seime paaiškino, šio instituto uždavinys bus dirbti, kad lietuvių tauta tam tikrais atžvilgiais geriau save pažintų, geriau žinotų savo istoriją ir kalbą. Ir iki šiol šia kryptimi buvo nemaža rūpintasi. Steigiamojo Instituto tikslų siekė universiteto lietuvių kalbos, lyginamosios kalbotyros, lietuvių literatūros, Lietuvos istorijos katedros, lietuvių kalbos žodyno komisija, tautosakos archyvas, pavardžių ir vietovardžių komisija ir kt. Tačiau šios įstaigos dirbo paskirai, be bendro plano. Lituanistikos Institutas visus tuos darbus sukoncentruos, išplės ir pagyvins.

— Liepos mėn. pradžioje Mickevičiaus slėnyje, ties Kaunu, atidarytas zoologijos sodas — žvėrynas, kuris turi tikslą gyvai parodyti visą Lietuvos gyvūniją—žvėris, paukščius ir žuvis. Tuo tarpu į zoologijos sodą renkama Lietuvos gyvūnija, o vėliau numatoma įsigyti įdomesnių eksponatų ir iš kitų kraštų. Sodui vieta parinkta labai tinkama: apie 24 hektarų plotas, apaugęs įvairiais medžiais ir krūmais, kalnuotas, upelio pertekamas. Zoologijos sodas kartu su botanikos sodu ir gamtos muziejumi žiūrovui parodo visą Lietuvos gamtą, su jos gyvūnija ir augmenija.

— Lietuva jau seniau jautė naujos radijo stoties reikalingumą. Dabartinė Kauno radijo stotis buvo pastatyta 1925 metais. Tada ji buvo viena moderniausių Europos radijo stočių. Tačiau radijo pažanga gana greitai ją pasendino; ją pradėjo nustelbti kai kurios kaimyninės stotys. Naujai radijo stočiai statyti pasiruošimai jau buvo atlikti anksčiau. Vyriausybei leidus, jau pradėta naujos galingos radijo stoties statyba ties Babtais, apie 15 kilometrų nuo Kauno. Stoties galingumas bus 60 KW, bet reikalui esant galingumas galės būti padidintas iki 120 KW. Šitoks stoties galingumas Lietuvos radijo susisiekimo sąlygoms bus visai pakankamas. Stotį pasiėmė statyti viena anglų firma už 1.000.000 litų. Kitų metų rudenį naujoji stotis jau pradės veikti; ji turės visus moderniausius įrengimus.

— Prie žymesniųjų įstaigų bei įrengimų galima priskirti ir šią vasarą atidarytą pirmąją vidaus oro liniją tarp Kauno—Palandos—Klaipėdos. Rugsėjo mėnesio pradžioje iš Anglijos buvo atgabenti du puikūs keleiviniai lėktuvai, kuriuos nupirko Susisiekimo Ministerija. Tuojau buvo pradėti bandomieji skraidymai tarp Kauno ir Palangos. Pasibaigus pajūryje vasarojimo sezonui, oro susiekimas buvo nutrauktas iki ateinančių metų pavasario. Nuo pasario oro linija tarp Kauno ir Klaipėdos veiks nuolat, vasarą ir žiemą. Iki šiol per Lietuvą skraidė tiktai svetimi lėktuvai linijomis Berlynas—Kaunas—Ryga ir Varšuva—Kaunas—Ryga. Dabar įvedamas ir nuosavas vidaus oro susisiekimas.

Kūno kultūra

Kūno kultūros sritis šių metų vasarą Lietuvoje pasižymėjo ypatingai plačiai, įspūdinga veikla. Visų šakų sportininkai gavo progą parodyti savo sugebėjimus bei pasiekimus per Pirmąją Lietuvos Tautinę Olimpijadą liepos 17 — 31 dienomis. Olimpijadai pradėta ruoštis jau pernai. Todėl sportininkai turėjo laiko pasirengti, savo tarpe persirungti ir išskirti geriausius, stipriausius atstovus Olimpijadai. Tokių rinktinių sportininkų į olimpines žaidynes ir rungtynes stojo apie 2.000, jų tarpe apie 200 iš užsienių Jungtinių Amerikos Valstybių, Brazilijos, Anglijos, Latvijos Pirmą kartą sporto varžybose dalyvavo ir iš Vilniaus atvykę 47 lietuviai sportininkai.

Olimpijadą atidarė jos vyriausias globėjas Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, nurodydamas olimpijadų senovinę kilmę ir šios tautinės olimpijados didelę sportinę ir tautinę reikšmę.

Giedant tautos himną ir pakeliant olimpinę vėliavą gaudė dvidešimt patrankų šūvių. Paleidus daugybę karvelių, įvyko sportininkų iškilminga priesaika ir paradas. Sportininkai darniomis kolonomis, su savo vėliavomis, iškilmės maršu pražygiavo pro Respublikos Prezidentą ir daugtūkstantinę žiūrovų minią, kėlusios žygiuojantiems audringas ovacijas.

Lengvosios atletikos, šaudymo, jojimo, vandens sporto, teniso futbolo, krepšinio ir kitų sporto šakų žaidynės ir varžybos truko ištisas dvi savaites ir dažnai tuo pačiu metu keliose vietose. Todėl jas čia neįmanoma atpasakoti. Gana bus pažymėjus, kad varžybos ėjo tvarkingai, gyvai, ryžtingai; gausių žiūrovų nuolat buvo dideliu susidomėjimu sekamos. Pasiekta daug naujų Lietuvos rekordų. Olimpijados nugalėtojai buvo apdovanoti aukso, sidabro ir bronzo medaliais.

Pirmoji Tautinė Olimpijada parodė, kad jau žymi dalis Lietuvos jaunimo yra gyvai įsitraukę į įvairias sporto šakas ir per trumpą laiką yra pasiekę gražių laimėjimų.

— Rugpiūčio 10 – 14 dienomis Kaune įvyko kariuomenės sporto šventė. Tai buvo gražus Olimpijados papildymas. Čia susitelkė kariuomenės rinktinės sporto jėgos pasirungti įvairiose sporto šakose. Ir kariuomenės sporto šventėje dalyvavo apie 1.500 aktyvių sportininkų karių, taigi nedaug mažiau kaip Olimpijadoje. Karių rungtynės buvo lygiai įspūdingos ir visuomenės dideliu susidomėjimu sekamos. Karių sporte vyravo jojimas, plaukimas, bėgimas, šaudymas, fechtavimas, taigi dalykai, kurie ugdo kariui reikšmingas ypatybes.

— Sportinės žaidynės taip pat buvo vykdomos skautų ir skaučių stovyklose, jaunimo organizacijose ir darbininkų šventėje. Be to, Lietuvos sportininkai turėjo keletą susitikimų ir su užsienio sportininkais, ypač Baltijos kraštuose.

Organizacijos

Visuomenės organizacijos ir vasaros metu šiemet rodė daug veiklumo. Daugelyje vietų buvo suruoštos vadinamos tautos dienos, su organizacijų paradais, sportiniais žaidimais, dainų koncertais, darbų įrankių demonstravimu ir kita. Didžiausios dvi jaunimo organizacijos, jaunalietuviai ir pavasarininkai, buvo šušaukusios savo kongresus Šiauliuose ir Kaune. Darbo Rūmai Kaune rugpiūčio 15 dieną suruošė pirmąją darbo šventę, kurioje dalyvavo apie 35.000 organizuotų darbininkų; darbininkija čia parodė daug organizuotumo ir tautinės sąmonės.

Visame krašte įspūdingiausios iškilmės buvo suruoštos per Tautos šventę — rugsėjo 8 dieną. Iškilmių programose buvo pamaldos, kariuomenės, šaulių ir šiaip organizacijų paradai, koncertai, paskaitos ir pan. Kaune didžiuliam kariuomenės parade dalyvavo ir 6.000 savanoriai-kūrėjai, suvažiavę į pirmąjį savo kongresą.

Visų iškilmių bei nepriklausomybės dvidešimčio sukakties minėjimų sąlygas gerino ir nuotaiką kėlė šiemet aiškiai gerėjanti Lietuvos ekonominė būklė, didėjantis eksportas, geras laukų ir pievų derlius.

Per įvairias iškilmes ir minėjimus padariusi nepriklausomybės metais savo darbų apžvalgą, pasidžiaugusi dideliais laimėjimais ir nužymėjusi ateities siekimus bei uždavinius, lietuvių tauta su ryžtingumu, drąsa ir geromis viltimis įžengia į savo nepriklausomo gynimo antrąjį dvidešimtmetį.

V. D. V.

MUZIKOS NAUJIENOS

— Neseniai Lietuvių Muzikų Draugija išleido lietuvių kompozitorių dainas: Klemo Griauzdės liaudies dainas moterų chorui — Ei, sėsk, berneli, ir Vienoj pusėj marelių; Juozo Karoso Klaipėdos krašto liaudies dainas vyrų ir mišram chorui—Stovi žirgeliai ir Kur tas šaltinėlis; Antano Budriūno dainą moteriškų balsų chorui—Ko liūdi? Numatyta išleisti ir kitų mūsų kompozitorių dainas. Dainos išėjo priedu prie žurnalo „Muzikos Barų“.

— Išėjo komp. D. Andrulio „Vestuvinės dainos“. Tai eilė jo subalsuotų liaudies dainų dviem lygiems balsams, būtent: Bijūnėlis, Aš padainuosiu dainų dainelę, Gieda gaideliai, vyliuoja ir kitas. Be to, jo išėjo liaudės dainų serija keturiems mišriems balsams, vardu „Dainos chorui“.

— Lietuvių Muzikų Draugija ruošiasi išleisti lygiems balsams dainų rinkinį gimnazijoms.

— Neseniai „Spaudos Fondo“ išleisto J. Švedo ir J. Banaičio muzikos vadovėlio „Muzikos“ išsisėmė leidimas ir išeina antra laida. Be to, ruošiama spaudai „Muzikos“ antroji dalis trečiosios ir ketvirtosios reformuotos klasės kursui.

— Lietuvių Muzikų Draugija, subalansavo penkerių metų muzikalinės veiklos planą; kitais metais numato surengti rajonines dainų šventes: Alytuje, Rokiškyje ir Šiauliuose, kurios įvyks gegužės, birželio ir rugpiūčio mėnesiais. Šventėse be jungtinių ir atskirų chorų koncertų, bus sinfoniniai koncertai ir oratorijos arba kitoki religiniai koncertai.

KRONIKA

Kultūrinės žinios

Šiame numeryje jau antrą kartą dedame kultūrinių žinių skyrių, kuriame yra platesnė Lietuvos kultūrinio gyvenimo apžvalga.

Akademija Kristui Karaliui

Šv. Mikalojaus parapijos tikybinės organizacijos rengia šį sekmadienį (spalių 30 d.) Vytauto D. gimnazijos salėje iškilmingą akademiją Kristui Karaliui. Bus paskaita, deklamacijos ir tikybinės choro giesmės. Pradžia 19 val. 30 min. Įėjimas nemokamas.

Liet. Meno ir Literatūros D-jos vakaras

Spalių 25 d. Liet. Studentų Sąjungos bute įvyko eilinis Liet. Meno ir Literatūros Draugijos vakaras. Jo programoje buvo Draugijos veikimo apibūdinimas, paskaita ir diskusijos.

Apie Draugijos veikimą kalbėjo jos pirmininkas kun. Dr. A. Viskantas. Jis pranešė, kiek šiais metais Draugijos valdyba yra surengusi vakarų, kur tie vakarai įvyko, kokį jie turėjo pasisekimą, kas juos palaikė ir t. t.

Paskaitą skaitė Jonas Karosas. Jis ryškiai apibūdino mūsų žymesnių rašytojų ir poetų kūrybą ir padarė savo išvadas.

Diskusijos buvo ilgos ir įdomios. Visi svarstė klausimą, kaip praplėsti ir praturtinti Vilniaus krašto lietuvių literatūrą. Tuo reikalu diskusijų dalyviai iškėlė rimtų pastabų ir nurodė visą eilę galimų priemonių.

Lietuvių bylos

Spalių 22 d. Vilniaus Apeliacijos teisme buvo paskelbtas lietuvio mokytojo Aleksandro Dundulio bylos sprendimas, kuriuo jis išteisintas. Pirmoje teismo instancijoje jis buvo nubaustas už tai, kad pas jį policija buvo radusi 18 lietuviškų knygų ir buvo padariusi išvadą, kad tai esanti jo nelegali biblioteka, kuria jis duodavo pasinaudoti kitiems.

Antroje apeliacinio teismo instancijoje buvo išaiškinta, kad 18 knygų tai dar nebiblioteka, kad inteligentas gali turėti knygų žymiai daugiau.

Spalių 25 d. Vilniaus Apeliacijos teismas buvo pradėjęs svarstyti buv. Liet. Šv. Kazimiero D-jos instruktoriaus ir „Ryto" skaityklos vedėjo Adomo Butrimo bylą, kuri Apygardos teisme yra pasibaigusi teisiamojo nubaudimu—3 metams kalėjimo. Šį kartą gynėjui paprašius, byla atidėta kitam kartui, kad būtų padaryti Ksavero Vanagėlio raštų kai kurių vietų tikslesni vertimai ir prijungta visa eilė teisiamojo įteiktų dokumentų.

Abiejose bylose gynėju buvo adv. A. Juknevičius.

Sieninis kalendorius

Jau išėjo *sieninis kasdien nuplėšiamas Vilniaus kalendorius 1939 metams.* Galima gauti lietuvių knygynuose Vilniuje (A. Rastenytės, Aušros Vartų gt. 17 ir M. Šlapelienės, (Dominykonų gt. 13). Kaina 35 sk.

Pereitų metų sieninio kalendoriaus leidėjai prašo atsiskaityti už 1938 m. kalendorius. Pinigus galima siųsti aukščiau pažymėtiems lietuvių knygynams.

Leidėjai.

Dėl Katalikų Akcijos Instituto

Atsakydami į kai kurių skaitytojų paklausimus, pranešame, kad Katalikų Akcijos Instituto adresas yra tokis: Vilnius, Pilies g-vė 4 (Wilno, ul. Zamkowa 4), Lietuvių Katalikų Akcijos referentas magist. kun. K. Pukėnas Institute priima penktadieniais ir šeštadieniais popiet nuo 15 iki 18 val.; kitomis dienomis (kai buna neišvažiavęs) priima tomis pačiomis valandomis Institute arba savo gyvenamajame bute Pranciškonų g-lė 3/5 butas 1 (zauł. Franciszkański 3/5 m. 1) priešpiet nuo 8 iki 11 val.

Lietuvių Ūkio Draugijos tarnautojams priteistas atlyginimas

„Aido" 52 nr. esame rašę, kad atleisti nuo darbo uždarytos Lietuvių Ūkio D-jos 5 tarnautojai patraukė Draugijos kuratorių Česlovą Beuermaną teisman, kad jiems priteistų nesumokėtą už darbą atlyginimą. Dabar tenka sužinoti, kad Vilniaus Darbo Teismas tą bylą išsprendė tarnautojų naudai. Priteisė visiems 5 tarnautojams sumokėti 2.171 auks. ir 35 sk.

Tačiau tuo byla dar nepasibaigs. Tarnautojai, norėdami gauti atlyginimą žymiai didesnį, apeliuoja aukščiau.

Muziejus po atviru dangumi

Vilniuje yra kilęs sumanymas įsteigti po atviru dangumi didelį etnografinį muziejų. Jis numatoma įrengti Belmonto miške, kur tam reikalui gali būti paskirta 70 ha žemės.

To etnografinio muziejaus eksponatus sudarytų pakelėse randamos senos koplytėlės, originali kaimo namų statyba, darbo įrankiai ir kt.

Užmušta 20 žmonių

Paskutiniu laiku prie Vilniaus geležinkelių pasitaiko daugiau nelaimingų įvykių. Apskaičiuojama, kad per paskutines tris savaites prie Vilniaus geležinkelių dėl nelaimingų įvykių žuvo 20 žmonių.

Sudegė linų fabrikas

Šiomis dienomis netoli Vilniaus Naujoje Vileikoje sudegė linų fabrikas „Wilenka". Padaryta pusė milijono auks. nuostolių. Sudegė daug mašinų. Liko be darbo apie 150 darbininkų.

Ar esi išsirašęs laikraštį „Aidą"?

KARAS KINIJOJE

Japonai paėmė Hankau

Spalių 25 d. pirmieji japonų kariuomenės būriai įėjo į Hankau priemiesčius. Kartu su jais įėjo į uostą ir karo laivai, kurie atplaukė Mėlynąja upe. Visa japonų kariuomenė sustojo miesto apylinkėse ir yra pasiruošusi įeiti miestan.

Japonų lėktuvai skraidė virš miesto ir pastebėjo visame mieste didelius gaisrus. Dega beveik visa japonų apgyventa miesto dalis. Iš miesto gyventojai bėga į pietus ir į vakarus. Su jais eina ir kinų kariuomenė. Daug kinų kariuomenės plaukia laivais ir laiveliais Mėlynąja upe jos aukštupin, į vakarus.

Čangkaišekas su šeima ir vyriausybės nariais išvyko į Čiunkingą, kuris dar anksčiau buvo paskirtas naująja sostine. Į Čiunkingą turi atvykti vyriausios kinų partijos vadai, su kuriais bus apsvarstytas tolimesnio veikimo planas.

Taip pasibaigė mūšiai už dabartinę Kinijos sostinę, kurie tvėrė per 2—3 mėnesius.

Kas bus toliau

Japonų džiaugsmas be galo didelis. Jie tvirtina, kad su Hankau paėmimu pasibaigė ir karas Kinijoje. Čangkaišekas, netekęs Kantono ir dabar Hankau, būsiąs praradęs kiniečių pasitikėjimą ir turėsiąs pasitraukti. Jei jis ir po tokių smūgių nepasiduosiąs, tai japonai pasistengsią atkirsti jam visus kelius, kuriais jis dar gauna ginklus ir priversią kapituliuoti. O tai jiems padaryti dabar būsią esą nesunku.

Japonai nori taikos

Po Hankau paėmimo japonai norėtų su sitaikyti su Kinija. Japonija sutinka pripažinti Kinijos nepriklausomybę ir jos sienų pastovumą, tik reikalauja sueiti į bendradarbiavimą su ja ir Mandžukuo. Kinija turi pasižadėti vengti išsišokimų prieš Japoniją, nutraukti sąjungą su Sov. Rusija ir paskelbti kovą komunizmui. Jei Kinija priims šias Japonijos sąlygas, Tolimuose Rytuose įsiviešpatautų pastovi taika. Kinijoje pasibaigtų naminė suirutė, nes pasilikusioje Kinijoje ilgesniam laikui japonų kariuomenė išnaikintų banditinį gaivalą.

Visa tai, žinia, tik Japonijos pageidavimai. Ką į tai pasakys kiniečiai, tuo tarpu nėra žinių.

Nauja Čekoslovakijos konstitucija

Čekų dienraštis „Narodni Lysti" savo sekmadienio numeryje paskelbė smulkesnių žinių apie naująją Čekoslosakijos konstitucijos projekte numatomą Čekoslovakijoje konstituciją. Tame konstitucijos projekte numatoma Čekoslovakijoje palikti dabartinę vyriausybės formą.

Valdžios padalinimas į vykdomąją, įstatymų leidžiamąją ir juridinę bus paliktas ir toliau. Taip pat paliekamas visuotinis balsavimas. Vykdomąją valdžią vykdys respublikos prezidentas ir vyriausybė. Vyriausybę sudarys ministeris pirmininkas, jo pavaduotojas, trys ministeriai užsienių reikalams, krašto apsaugai ir finansams, aštuoni ministeriai Čekijai ir Moravijai, penki ministeriai Slovakijai ir trys Pakarpačio Rusijai. Parlamentas bus tik vienas. Numatoma įsteigti 24 narių senatą. Po aštuonis narius skirs kiekviena provincija. Atstovai bus renkami daugumos principu. Aukščiausiasis tribunolas, karo tribunolas ir administracija savo valdžią vykdys visuose trijuose kraštuose, sudarančiuose respubliką.

Vietoj Čekoslovakijos — Centroslavija?

Žiniomis iš Prahos, pagal naująjį Čekoslovakijos respublikos konstitucijos projektą numatoma žymiai sustiprinti prezidento teises, tačiau valstybės forma palieka demokrasiška su demokratiškai renkamu palamentu. Parlamentas turėtų 200 atstovų. Prezidentas turėtų net teisę pats be parlamento suteikti ypatingus įgaliojimus vyriausybei. Vyriausbę susidaro iš autonominių kraštų vyriausybių su trimis centrinės vyriausybės nariais ir min. p-ku. Centriniai ministeriai bus krašto apsaugos, užs. reikalų ir finansų.

Kol kas dar nenusistatyta dėl pačios respublikos pavadinimo. Manoma, kad ateityje respublika bus pavadinta Centroslavija, panašiai kaip kad Jugoslavija. Tai bus kompromisinis pavadinimas, kuris taip pat patenkins ir Pakarpačio ukrainus.

„L. Ž."

Kaip japonai paėmė Kantoną

Anglų dienraščio „N. Chronicle" Hongkongo korespondentas Kantono paėmimą vadina vienu nuostabiausių karinių laimėjimų pasaulio istorijoj. Japonų kariuomenės dalys tik prieš 9 dienas išlaipintos iš laivų Biaso įlankoj, jau nužygiavo 250 km ir užėmė didžiausią pietų Kinijos miestą Kantoną. Visa tai padaryta tik per 9 dienas.

Paskutinės žinios, gautos iš Kantono, sako, kad japonų veržimasis sudarė daug rūpesčių ir tarptautinių koncesinių sričių gyventojams. Samene, Kantono svetimšalių srityse, britų ir prancūzų valdžios organai ėmėsi griežtų apsaugos priemonių. Pasienyje iškeltos valstybinės vėliavos, o sieną saugo mėlynmarškiniai kariai su kulkosvaidžiais.

Kinų valdininkai iš Kantono pabėgę. Prieš pabėgdami jie įsakė išsprogdinti viešuosius pastatus, fabrikus ir kt. Japonai tuomet dar buvę apie 22 klm nuo Kantono ir buvo laukiama smarkių kovų. Manyta, kad japonai lengvai nepraeis pro kinų gynimosi linijas. Tačiau tų kovų neįvyko. Atrodo, kad kinų dalys pasitraukė į Baltųjų debesų kalnų sritį, kai japonų tankai iš kitos pusės įsiveržė į miestą. Daugely vietų miestą jie rado degantį.

Buvo kilę daug gandų apie kinų parsidavimą japonams, bet tai nepatikima. Kantonas paimtas dėl to, kad kinai nesugebėjo suorganizuoti pasipriešinimo per visą šį japonų veržimąsi.

Tačiau neaišku, kur buvo tūkstančiai kinų kareivių iš Kvangsi srities, kurie, kaip neseniai buvo pranešta, peržygiavę per Kantoną į Pietų Kinijos frontą.

Japonų šaltiniai skelbia, kad prieš keletą dienų į Kantoną įžengusios dalys buvo iš Sensingo, kur jos japonų buvo skaudžiai sumuštos. Kariniai stebėtojai yra nuomonės, jog japonai suklaidinę didžiąją kinų kariuomenės dalį į šiaurę nuo Kantono, o patys veržėsi pagal Kantono—Koviūno geležkelį.

Labai smarkiai žygiuojančias kariuomenės dalis japonai maistu ir amunicija aprūpinę iš lėktuvų.

Pranešama, kad iš Kantono kinų valdininkai pabėgę 60 automobilių. Japonų būrys pradėjęs juos vytis, norėdamas atkirsti kelią. Tie valdininkai pabėgę į Jungjuena, kur dabar perkelta Kvantungo provincijos sostinė.

Japonams įžygiavus į Kantoną, miestas buvo beveik tuščias. Moterys ir vaikai jau anksčiau buvo tvarkingai evakuoti.

Kinai praneša, kad jie išsprogdinę 24 milijonus auks. kaštavusį Perla upės tiltą.

Kantonas kinams ypač buvo svarbus, nes pro jį ėjo didelė prekyba su užsieniais ir pro jį kinai gaudavo ginklų.

Oficialiai kinai aiškinasi, kaip „D. H." rašo, kad jie miestą be mūšio atidavę todėl, kad norėję apsaugoti civilius gyventojus.

Įvairu-įdomu

Kanados penkinukės

Kaip žinia, Kanadoje viena motina prieš kelerius metus pagimdė penkinukes, penkias mergaites, kurios dabar yra jau paūgėjusios ir visos yra sveikos ir gražios. Tos penkinukės garsios yra visame pasaulyje. Įdomu, kad toje vietoje (Quebec'o provincijoje), kur gimė penkinukės, labai dažnai gimsta dvinukai ir trinukai. Statistikos rodo, kad 1926 m. toje provincijoje gimė 1.021 pora dvinukų, o 18 kartų gimė trinukai. Panašiai buvo ir 1927, 1928 ir 1929 metais. Trinukų tais metais gimdavo po 12 — 13 kartų 1930 — 1936 metais dvinukų gimimai svyravo taip 910 — 960 porų, o trinukų gimdavo 10—14 kartų.

Jaunamarčių mokykla Vokietijoje

Vokiečiai savo moterims pataria užsiimti tik šeimos reikalais. Hitlerininkai labai rūpinasi, kad jaunos merginos būtų geros šeimininkės ir motinos. Jaunoms mergaitėms jie steigia tam tikras namų ruošos mokyklas. Tokios mokyklos paruošia mergaites ištekėjimui. Mokyklose mokoma prižiūrėti namų židinį ir sudaryti jaukią aplinkumą savo vyrui. Tokią mokyklą baigusios merginos ištekėdamos gauna iš valstybės paskolos 1.000 markių. Gautoji paskola grąžinama, jeigu vedusieji neturi vaikų. Bet, jeigu gimsta vienas kūdikis, tai nurašoma 250 markių, jeigu gimsta 4, tuomet paskola visai panaikinama.

Čeko karininko karžygiškumas

Vokiečių kariuomenei beužimant antrąją Sudetų krašto zoną, įvyko dramatiškas incidentas, apie kurį pasigėrėdami rašė užsienio laikraščiai. Buvo taip.

Kada čekų vyriausybė, savo buvusių sąjungininkų spaudžiama, įsakė savo kariuomenei palikti Sudetus, vienas čekų karininkas pareiškė, kad iš čekų žemės jis gyvas nepasitrauksiąs ir užsibarakadavo viename namelyje. Kartu su juo pasiliko ir keturi jo kareiviai. Kada prie to namo ėmė artintis vokiečių kariuomenės dalys, jis ir jo kareiviai ėmė į juos šaudyti. Apsirūpinę šaudmenimis, jie tame name laikėsi visą naktį, ir tiktai kita dieną šaudymas nutilo.

Užsienio laikraštininkai, kurie tą įvykį aprašinėjo, nežino, koks likimas ištiko tuos narsiuosius čekus. Vienas korespondentas apie tą įvykį užminė vienam vokiečių karininkui, kuris tas vietas su savo kariuomene užiminėjo.

— Turite pripažinti, kad kovoti su tūkstantį kartų gausingesniu priešu ir mirti dėl tėvynės yra didelis ir labai gražus žygis, — pastebėjo tas laikraštininkas vokiečių karininkui.

— Taip, tai tikrai karžygiškas elgesys, — rimtai pripažinęs ir vokiečių karininkas.

Išrado naują tabaką

Po ilgų bandymų Italijos žemės ūkio tyrinėjimų institutui pavyko išrasti visai naują tabako rūšį. Viename hektare tos naujos rūšies galį užaugti net 50 kvintalų sausų tabako lapų. Tabako stiebai galį būti panaudoti ir celulozei gaminti.

Anglijos himną parašė prancūzas

Galinga yra Anglijos himno melodija, lygiai kaip galinga yra pati Anglija. Jos himnas prasideda žodžiais: „Dieve, saugok karalių". Tačiau anglų himnas, kaip pasirodo, nėra jų pačių parašytas. Jį parašė prancūzai. Štai trumpa Anglijos himno istorija. Beveik prieš pustrečio šimto metų Prancūzijos karalius Liudvikas 14-tasis, lankęs vieną mokyklą. Tos mokyklos mokiniai karaliaus sutiktuvėms padainavę naujai sustatytą dainelę, kuri karaliui nepaprastai patikusi. Vėliau Prancūzijos karalius davęs tos dainelės nuorašą Anglijos pasiuntiniui, kad jis nusiųstų ją Anglijos karaliui, kaip dovaną. Toji dainelė labai patikusi Anglijos karaliui, dažnai ėmę ją dainuoti ir groti karaliaus rūmų dvariškiai ir galų gale tuji daina pavirtusi Anglijos himnu.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5 — 1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius **Liudvikas Cicėnas.** „RUCH" spaustuvė, Totorska 6. Telef. 21-83.